OTA-ONANING BOLAGA BO‘LGAN ISHONCHINING TARBIYAVIY AHAMIYATI

Ilmiy rahbar:Abdullayev Oybek Alisher o‘g‘li

Chirchiq davlat pedagogika universiteti “Pedagogika” kafedrasi o‘qituvchisi

E-mail: oabdullayev545@gmail.com

Tojiqulova Fazilat Jamoliddin qizi

Maxmanazarova Zarina Nortoji qizi

Chirchiq davlat pedagogika universiteti Pedagogika fakulteti Pedagogika yo‘nalishi talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada ota-onaning bolaga bo‘lgan ishonchining tarbiyaviy ahamiyati tahlil qilinadi. Oila muhitida shakllanadigan ishonch bolalarning shaxs sifatida rivojlanishida muhim o‘rin tutadi. Bola ota-onasi tomonidan qo‘llab-quvvatlangan va unga ishonch bildirilgan muhitda ulg‘aysa, u o‘zini erkin his qiladi, o‘z fikrlarini mustaqil ravishda bayon etishga intiladi hamda o‘z qobiliyatlarini namoyon qilishga harakat qiladi. Shuningdek, ota-onaning bolaga bo‘lgan ishonchi uning ruhiy va ma’naviy rivojlanishiga ham katta ta’sir ko‘rsatadi. Ishonchli muhitda ulg‘aygan bolalarda o‘ziga bo‘lgan ishonch, mas’uliyat hissi va mustaqil fikrlash qobiliyati shakllanadi. Maqolada ota-onaning farzandiga nisbatan ishonch bildirish orqali bolalarda ijobiy fazilatlarni rivojlantirish, ularni mustaqil va mas’uliyatli shaxs sifatida tarbiyalash masalalari yoritilgan. Shuningdek, bolalar tarbiyasida ota-onaning to‘g‘ri munosabati, mehr-muhabbati va qo‘llab-quvvatlashining ahamiyati ham ko‘rib chiqiladi. Bundan tashqari, oilada sog‘lom tarbiyaviy muhit yaratish, bolalarda ijtimoiy faollik va ijobiy xulq-atvorni shakllantirishda ota-onaning o‘rni muhim ekanligi ta’kidlanadi. Umuman olganda, ota-onaning bolaga bo‘lgan ishonchi uning shaxsiy rivojlanishiga, mustaqil fikrlashiga va kelajakda jamiyatda faol hamda mas’uliyatli inson bo‘lib yetishishiga xizmat qiladi.

Kalit so‘zlar: Ota-ona, ishonch, bola tarbiyasi, oila muhiti, shaxsiy rivojlanish, mas’uliyat, mustaqil fikrlash, tarbiyaviy ahamiyat.

Abstract: This article analyzes the educational importance of parents’ trust in their children. Trust formed within the family environment plays a significant role in the personal development of children. When a child grows up in an environment where parents support and trust them, the child feels more confident and comfortable expressing their thoughts and opinions. Such an atmosphere encourages children to develop independence and demonstrate their abilities. In addition, parents’ trust has a positive influence on the psychological and moral development of children. Children who grow up in a trusting family environment tend to develop self-confidence, a sense of responsibility, and the ability to think independently. Trust from parents also motivates children to be more active in their studies and social life. The article highlights the importance of parents showing trust toward their children as a way to develop positive qualities and raise them as responsible and independent individuals. It also discusses the role of parental support, love, and understanding in the upbringing process. Furthermore, the article emphasizes the importance

of creating a healthy family environment that helps children develop social activity and positive behavior. In general, parents' trust in their children contributes greatly to their personal growth and helps them become active, responsible, and successful members of society in the future.

Keywords: Parents, trust, child upbringing, family environment, personal development, responsibility, independent thinking, educational importance.

Kirish

Oila jamiyatning eng muhim va asosiy bo‘g‘inlaridan biri hisoblanadi. Har bir insonning shaxs sifatida shakllanishi, uning dunyoqarashi, axloqiy fazilatlari va hayotga bo‘lgan munosabati, avvalo, oilada shakllanadi. Bola dunyoga kelgan kundan boshlab ota-onaning mehr-muhabbati, g‘amxo‘rligi va e’tibori bilan o‘sib ulg‘ayadi. Shu sababli ota-onaning farzand tarbiyasidagi o‘rni beqiyosdir. Bolalar tarbiyasida turli omillar muhim hisoblanadi. Bu omillar orasida ota-onaning bolaga bo‘lgan ishonchi alohida o‘rin tutadi. Ishonch bolalarning ruhiy, ma’naviy va ijtimoiy rivojlanishiga katta ta’sir ko‘rsatadi. Bola ota-onasining unga ishonganini his qilsa, o‘zini erkin va qadrlangan shaxs sifatida his qiladi. Bu esa uning o‘ziga bo‘lgan ishonchini mustahkamlaydi. Bugungi kunda bolalarni tarbiyalash jarayonida faqatgina nazorat qilish yetarli emas. Tarbiyada mehr, hurmat va ishonch ham muhim rol o‘ynaydi. Agar ota-ona farzandiga ishonch bildirsa, bola o‘z harakatlari uchun mas’uliyatni his qiladi. Natijada u intizomli, mustaqil va faol shaxs bo‘lib shakllanadi. Shuningdek, ota-onaning bolaga bo‘lgan ishonchi uning kelajakdagi hayotiga ham katta ta’sir ko‘rsatadi. Ishonchli muhitda ulg‘aygan bola jamiyatda faol, mas’uliyatli va o‘ziga ishongan inson bo‘lib yetishadi. Shu sababli bolalar tarbiyasida ota-onaning ishonchi juda muhim ahamiyatga ega.Mazkur maqolada ota-onaning bolaga bo‘lgan ishonchining tarbiyaviy ahamiyati, uning bolalar rivojlanishiga ta’siri hamda oilada ishonchli muhit yaratishning muhim jihatlari haqida batafsil so‘z yuritiladi.

Ota-onaning bolaga bo’lgan ishonchining mohiyati**:**Ota-onaning bolaga bo‘lgan ishonchi deganda farzandning qobiliyatiga, imkoniyatlariga va halolligiga ishonish tushuniladi. Ishonch bolaga o‘z qobiliyatlarini erkin namoyon etish imkonini beradi. Bola ota-onasi tomonidan ishonch bildirilganini his qilganda o‘zini erkin tutadi. U o‘z fikrlarini ochiq ayta oladi va yangi bilimlarni o‘rganishga intiladi. Bu esa uning shaxs sifatida rivojlanishiga yordam beradi. Agar ota-ona bolaga doimo shubha bilan qarasa yoki uning har bir harakatini qattiq nazorat qilsa, bola o‘zini noqulay his qiladi. Bunday muhitda ulg‘aygan bolalar ko‘pincha o‘ziga ishonchsiz bo‘lib qoladi. Aksincha, ota-onasi tomonidan qo‘llab-quvvatlangan va ishonch bildirilgan bola o‘z qobiliyatlarini rivojlantirishga harakat qiladi. U o‘z oldiga maqsad qo‘yadi va unga erishishga intiladi. Shuningdek, ota-onaning ishonchi bolada mas’uliyat hissini ham shakllantiradi. Bola ota-onasining ishonchini oqlashga harakat qiladi. Natijada u o‘z harakatlariga mas’uliyat bilan yondashadi.[1]

Bolaning ruhiy rivojlanishida ishonchning o‘rni: Bolalarning ruhiy rivojlanishida ota-onaning ishonchi muhim rol o‘ynaydi. Bola o‘zini xavfsiz va ishonchli muhitda his qilsa, uning ruhiy holati barqaror bo‘ladi. Ota-onaning ishonchi bolaning o‘ziga bo‘lgan ishonchini oshiradi. O‘ziga ishongan bola qiyinchiliklardan qo‘rqmaydi va muammolarni hal qilishga harakat qiladi.

[1] https://cyberleninka.ru/article/n/ruhiy-rivojlanishi-sustlashgan-bolalar-psixologiyasining-xususiyatlari/viewer

Agar ota-ona bolani doimo tanqid qilsa yoki uning har bir harakatiga shubha bilan qarasa, bola o‘zini noqulay his qiladi. Bu esa uning ruhiy rivojlanishiga salbiy ta’sir ko‘rsatishi mumkin. Shu sababli ota-onalar farzandlariga ishonch bildirish orqali ularning ruhiy rivojlanishiga ijobiy ta’sir ko‘rsatishlari mumkin.

Ota-onaning ishonchi va bolada mas’uliyatni shakllantirish: Ishonch bolada mas’uliyat hissini shakllantirishda muhim rol o‘ynaydi. Ota-ona bolaga kichik vazifalar topshirib, unga ishonch bildirsa, bola bu vazifalarni bajarishga harakat qiladi. Masalan, bola uy ishlarida yordam berishi, o‘z buyumlarini tartibli saqlashi yoki uy vazifalarini bajarishi mumkin. Bu jarayon bolaning mustaqilligini rivojlantiradi. Bola ota-onasining ishonchini oqlashga harakat qilgan holda, o‘z harakatlariga mas’uliyat bilan yondashadi. Bu esa uning kelajakda ham mas’uliyatli shaxs bo‘lib yetishishiga yordam beradi.

Ota-onaning ishonchi va bolada mustaqillikni rivojlantirish**:** Mustaqillik bolalar rivojlanishida muhim ahamiyatga ega. Ota-onaning bolaga bo‘lgan ishonchi uning mustaqil fikrlashiga yordam beradi. Agar ota-ona bolaga mustaqil harakat qilish imkonini bersa, bola hayotiy tajriba orttiradi. U o‘z xatolaridan saboq chiqarishni o‘rganadi. Mustaqil fikrlash qobiliyati rivojlangan bola jamiyatda faol bo‘ladi va turli muammolarni hal qilishda faol ishtirok etadi. Bolalar tarbiyasi haqida ko‘plab pedagog va mutafakkirlar o‘z fikrlarini bildirganlar. Ularning asarlarida ham ota-onaning bolaga bo‘lgan ishonchi muhim tarbiyaviy omil sifatida ta’kidlanadi. Abdulla Avloniy bolalar tarbiyasida mehr, e’tibor va ishonch muhim ekanligini ta’kidlagan. Uning fikricha, bola ota-onaning e’tibori va ishonchi orqali o‘z qadr-qimmatini anglay boshlaydi. Anton Makarenko ham bolalar tarbiyasida ishonch muhim rol o‘ynashini aytgan.

Bolalar tarbiyasida oiladagi muhit juda muhimdir. Ota-onalar farzandlari bilan samimiy muloqot qilishlari kerak. Bola o‘z fikrlarini erkin ayta oladigan muhitda ulg‘aysa, u kelajakda ham faol shaxs bo‘lib yetishadi. Ota-onalar bolalarni haddan tashqari tanqid qilishdan yoki doimiy nazorat ostida ushlab turishdan saqlanishlari lozim. Aksincha, ularga maslahat berish, qo‘llab-quvvatlash va ishonch bildirish muhimdir.

Nazariy asoslar

Bola tarbiyasi insoniyat jamiyatining eng muhim va dolzarb masalalaridan biri hisoblanadi. Har bir jamiyatning kelajagi, uning rivojlanishi va taraqqiyoti yosh avlodning qanday tarbiya topishiga bevosita bog‘liqdir. Shu sababli ham bola tarbiyasida oila, ayniqsa ota-onaning o‘rni nihoyatda katta ahamiyat kasb etadi. Oila – bu bolaning birinchi ijtimoiy muhiti bo‘lib, unda shakllangan munosabatlar, qadriyatlar va tarbiyaviy yondashuvlar bolaning butun hayoti davomida muhim rol o‘ynaydi. Ota-onaning farzandiga bo‘lgan ishonchi esa ushbu jarayonning eng muhim omillaridan biridir. Pedagogika va psixologiya fanlarida ota-onaning bolaga bo‘lgan munosabati va ishonchining tarbiyaviy ahamiyati haqida ko‘plab ilmiy tadqiqotlar olib borilgan. Mutaxassislarning fikriga ko‘ra, ota-onaning farzandiga nisbatan bildirgan ishonchi bolada o‘ziga nisbatan ijobiy munosabatni shakllantiradi. Bola ota-onasi tomonidan qo‘llab-quvvatlanayotganini va unga ishonch bildirilayotganini his qilganida, o‘zini erkin va ishonchli tutadi. Natijada uning o‘ziga bo‘lgan ishonchi ortadi va u turli faoliyatlarda faol qatnashishga intiladi. Bolaning shaxs sifatida shakllanishida ishonchli muhitning o‘rni juda katta. Ota-onaning

bolaga nisbatan ishonch bildirishlari bolada mas'uliyat hissini shakllantirishga yordam beradi. Agar bola ota-onasi tomonidan doimiy ravishda qo'llab-quvvatlansa va unga ishonch bildirilsa, u o'z harakatlari uchun javobgarlikni his qila boshlaydi. Bu esa bolaning mustaqil fikrlashi, qaror qabul qilishi va o'z harakatlarini baholash qobiliyatini rivojlantiradi. Psixologik tadqiqotlarga ko'ra, bolalar o'zlariga nisbatan ishonch bildirilgan muhitda ko'proq ijobiy xulq-atvor namoyon etadilar. Ishonchli muhit bolalarda ijodkorlikni, tashabbuskorlikni va faollikni rivojlantiradi. Bunday muhitda ulg'aygan bolalar jamiyatda o'z o'rnini topishda, muammolarni hal qilishda va yangi g'oyalarni ilgari surishda faol bo'ladilar. Shuningdek, ota-onaning bolaga bo'lgan ishonchi uning ruhiy rivojlanishiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Agar bola o'zini ota-onasi tomonidan tushunilayotganini va qo'llab-quvvatlanayotganini his qilsa, unda ruhiy barqarorlik shakllanadi. Bunday bolalar stress va qiyinchiliklarga nisbatan bardoshli bo'lib ulg'ayadilar. Aksincha, ota-onaning bolaga nisbatan doimiy shubha bilan qarashi yoki uning imkoniyatlarini cheklashi bolaning o'ziga bo'lgan ishonchini pasaytirishi mumkin. Pedagogik nuqtai nazardan qaraganda, ota-onaning bolaga bo'lgan ishonchi tarbiya jarayonining samaradorligini oshiradi. Tarbiyada faqat nazorat va talab bilan cheklanib qolish yetarli emas. Bolaga mustaqil fikrlash imkoniyatini berish, uning qarorlariga hurmat bilan qarash va unga ishonch bildirish muhimdir. Bu esa bolaning shaxs sifatida erkin rivojlanishiga yordam beradi. Bola tarbiyasida ishonch bilan bir qatorda mehr-muhabbat ham muhim ahamiyatga ega. Mehr va ishonch uyg'unlashgan oilada ulg'aygan bolalar odatda ijobiy fazilatlarga ega bo'lib yetishadilar. Bunday bolalar boshqalar bilan yaxshi munosabat o'rnatadi, jamiyatda faol bo'ladi va turli vaziyatlarda to'g'ri qaror qabul qilish qobiliyatiga ega bo'ladi. Bugungi kunda zamonaviy pedagogika va psixologiya fanlari ham ota-onaning bolaga bo'lgan ishonchini muhim tarbiyaviy vosita sifatida e'tirof etadi. Chunki ishonch bolada ijobiy fazilatlarni shakllantirishga, uning o'z imkoniyatlarini to'liq namoyon etishiga va mustaqil shaxs sifatida kamol topishiga yordam beradi. Shunday qilib, ota-onaning bolaga bo'lgan ishonchi nafaqat uning shaxsiy rivojlanishiga, balki uning kelajakdagi hayotiy muvaffaqiyatlariga ham bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli har bir ota-ona farzandini tarbiyalash jarayonida unga ishonch bildirish, qo'llab-quvvatlash va to'g'ri yo'l ko'rsatishga alohida e'tibor qaratishi zarur.

Tadqiqot metodlari

Mazkur tadqiqot ishini olib borishda bir qator ilmiy-pedagogik va psixologik metodlardan foydalanildi. Tadqiqot jarayonida ota-onaning bolaga bo'lgan ishonchining tarbiyaviy ahamiyatini o'rganish, tahlil qilish hamda uning bola shaxsining rivojlanishiga ta'sirini aniqlash asosiy maqsad qilib olindi. Tadqiqot davomida avvalo ilmiy manbalarni o'rganish va tahlil qilish metodidan foydalanildi. Pedagogika, psixologiya hamda oila tarbiyasiga oid ilmiy adabiyotlar, maqolalar va tadqiqot ishlari tahlil qilinib, ota-onaning bolaga bo'lgan ishonchining nazariy asoslari o'rganildi. Ushbu metod orqali mavzuga oid mavjud ilmiy qarashlar, fikrlar va xulosalar umumlashtirildi. Shuningdek, kuzatish metodidan ham foydalanildi. Ushbu metod orqali oiladagi tarbiyaviy muhit, ota-onaning farzandiga bo'lgan munosabati va bolalarning xulq-atvori kuzatildi. Kuzatish jarayonida ota-onaning bolaga bildirgan ishonchi uning xulq-atvori, o'ziga bo'lgan ishonchi va ijtimoiy faolligiga qanday ta'sir ko'rsatishi aniqlashga harakat qilindi. Tadqiqotda suhbat metodi ham muhim o'rin egalladi. Suhbat jarayonida ota-onalar hamda bolalar bilan muloqot olib borilib, ularning fikr va qarashlari o'rganildi. Bu metod orqali ota-onalarning farzand tarbiyasiga bo'lgan munosabati, ishonch bildirish usullari hamda bolalarning bu

jarayonga bo‘lgan munosabati haqida muhim ma’lumotlar olindi. Bundan tashqari, tahlil va umumlashtirish metodlaridan ham foydalanildi. Olingan ma’lumotlar tahlil qilinib, ular asosida umumiy xulosalar chiqarildi. Ushbu metodlar yordamida ota-onaning bolaga bo‘lgan ishonchining tarbiyaviy jarayondagi o‘rni va ahamiyati yanada aniqroq yoritib berildi. Shunday qilib, tadqiqot jarayonida qo‘llanilgan metodlar mavzuni har tomonlama o‘rganish, ota-onaning bolaga bo‘lgan ishonchining tarbiyaviy ahamiyatini ilmiy jihatdan asoslash hamda ushbu jarayonning bola shaxsining rivojlanishiga ta’sirini aniqlashga xizmat qildi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, ota-onaning bolaga bo‘lgan ishonchi farzand tarbiyasida eng muhim omillardan biri hisoblanadi. Oila muhitida shakllangan ishonch bolalarning shaxs sifatida rivojlanishiga, ularning ruhiy barqarorligiga va o‘ziga bo‘lgan ishonchining ortishiga katta ta’sir ko‘rsatadi. Bola ota-onasining unga ishonganini his qilganida, o‘zini erkin tutadi, o‘z fikrlarini ochiq bayon etishga harakat qiladi va turli faoliyatlarda faol ishtirok etadi. Ota-onaning farzandiga bo‘lgan ishonchi bolaning mas’uliyatli bo‘lib ulg‘ayishida ham muhim rol o‘ynaydi. Ishonch bildirgan ota-ona bolaga mustaqil harakat qilish imkoniyatini yaratadi. Bu esa bolaning hayotiy tajriba orttirishiga, o‘z xatolaridan to‘g‘ri xulosa chiqarishiga va kelajakda to‘g‘ri qaror qabul qilishiga yordam beradi. Shu bilan birga, ishonchli muhitda tarbiyalangan bolalar jamiyatda faol, tashabbuskor va mas’uliyatli insonlar bo‘lib yetishadi. Shuningdek, ota-onaning bolaga bo‘lgan ishonchi uning ruhiy va ma’naviy rivojlanishiga ham ijobiy ta’sir ko‘rsatadi. Ishonchli muhitda ulg‘aygan bola o‘ziga nisbatan hurmatni his qiladi, boshqalar bilan samimiy munosabatlar o‘rnatadi hamda jamoada ishlash qobiliyatini rivojlantiradi. Bunday bolalar odatda hayotdagi qiyinchiliklarga bardoshli bo‘lib, muammolarni hal qilishda faol harakat qiladilar. Bugungi kunda bolalar tarbiyasida faqat nazorat yoki talab bilan cheklanib qolish yetarli emas. Tarbiyada mehr, hurmat va ishonch muhim ahamiyat kasb etadi. Ota-onalar farzandlariga ishonch bildirish orqali ularning shaxs sifatida kamol topishiga katta hissa qo‘shishlari mumkin. Shu sababli har bir ota-ona farzandiga nisbatan e’tiborli bo‘lishi, unga ishonch bildirish orqali mustaqil fikrlash, mas’uliyatli bo‘lish va to‘g‘ri qaror qabul qilish kabi ijobiy fazilatlarni shakllantirishga harakat qilishi lozim. Umuman olganda, ota-onaning bolaga bo‘lgan ishonchi sog‘lom va barkamol avlodni tarbiyalashning muhim shartlaridan biridir. Ishonch, mehr va hurmat asosida qurilgan oila muhitida ulg‘aygan bolalar kelajakda jamiyatning faol, bilimli va ma’naviy yetuk a’zolari bo‘lib yetishadilar. Shuning uchun har bir ota-ona farzandini tarbiyalash jarayonida unga ishonch bildirishni muhim tarbiyaviy vosita sifatida qo‘llashi zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Karimov I.A. Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma’naviyat, 2008.
2. Avloni A. Turkiy guliston yoxud axloq. – Toshkent: O‘qituvchi, 1992.
3. Pedagogika nazariyasi va tarixi. – Toshkent: O‘qituvchi, 2010.
4. Xodjayev B.X. Umumiy pedagogika. – Toshkent, 2017.
5. Qodirov B. Oila pedagogikasi. – Toshkent: Fan, 2015.
6. G‘oziyev E.G‘. Umumiy psixologiya. – Toshkent: O‘qituvchi, 2002.